

Jaren van liefde

Cilja Zuyderwyk

Jaren van liefde

roman

Voor Jan

Jaren van liefde

© 2024 Cilja Zuyderwyk

Omslagfoto: captainvector

Foto van de auteur: Jan Zwaaneveld

ISBN: 9789465013077

NUR: 300

Alle rechten voorbehouden.

"We can only learn to love by loving"

(Iris Murdoch)

Proloog

Langzaam komen er beelden bovendrijven: de ambulance, de rit met loeiende sirene naar het ziekenhuis, Andreas onderaan de trap die niet bewoog en niet meer reageerde op mijn woorden. De ambulanceverpleegkundige die mij niet kon vertellen of dit goed zou aflopen. De toeters en bellen aan het ziekenhuisbed. Het asgrauwe gezicht van Andreas en zijn lijkwitte handen die ik had vastgehouden en telkens naar mijn mond had gebracht. De arts die was gekomen en me vertelde dat ik beter een taxi naar huis kon nemen, omdat er de eerste uren niets zou veranderen en ik beter voor een goede nachtrust kon zorgen, want er zouden nog zware dagen volgen. Ik herinner me dat de baliemedewerkster een taxi had gebeld, dat ik naast de chauffeur was ingestapt en door hem als verdoofd naar ons huis was gereden. Die middag had ik een interview met een journalist over de totstandkoming van mijn laatste beeldhouwwerken. We hadden afgesproken in het restaurant van het nieuwe winkelcentrum. Andreas zou zijn middagdutje

doen en bij thuiskomst zouden we samen op ons terras gaan genieten van de eerste zonnestrallen.

DEEL I

FAY

De laatste twee jaar ben ik er zeker al tien keer langsgelopen. In de verwilderde tuin vliegen vlinders af en aan en er ligt een verroest kinderschepje in de half verrotte zandbak die nu als kattenbak dienst doet voor een rusteloze, miauwende kater. Op de voorgevel van de woning tovert de zon een schouwspel van schaduw en licht, mede veroorzaakt door een oude wilg die in de voortuin staat en meedeint met de wind. Ik ga langzamer lopen en vandaag stop ik voor de woning. Ik snuif de geur op van de kamperfoelie die in bloei staat. Wat een rust. Zwijgend loop ik verder over het zandpad, op weg naar mijn auto die geparkeerd staat op het terrein naast de oude steenfabriek. Ik stap in, start de wagen en zwaai naar mijn hoogbejaarde leraar die, zoals hij iedere woensdagmiddag doet, een stuk met mij is opgelopen.

Ik zet de radio aan en luister naar het nieuws en de weersverwachtingen. Zo te horen houden de warme zomerdagen nog een tijdje aan. De eentonige rij populieren langs de lange tweebaansweg heeft een hypnotiserende werking op me. Ik voel een onbedwingbare slaap in me opkomen, maar ik moet wakker blijven. Ik druk de knop van de airco in en concentreer me op de middenstreep van de weg. Even zak ik een seconde weg en kom gelukkig met de schrik vrij.

Wekelijks maak ik deze rit op woensdagmiddag. Ik neem deel aan een masterclass beeldhouwen, die wordt gegeven in het koetshuis op een landgoed aan de rand van de rivier. In de zomer, als het weer het toelaat, werken we buiten, in de andere jaargetijden wordt binnen gewerkt. Twee jaar geleden werd ik op deze cursus attent gemaakt door een kennis die erover in de krant had gelezen. Na een proefles was ik meteen verkocht. Ik schreef me in. De docent, een gerenommeerd kunstenaar van tegen de tachtig, vond ik meteen fantastisch lesgeven, de entourage waarin de cursus plaatsvond ervaarde ik als inspirerend.

Ik denk aan Andreas die thuis op me wacht, aan Carolien die in de namiddag bij hem op bezoek zou gaan om haar vader een beetje op te fleuren. Ik ben moe, vannacht heb ik slecht geslapen, zoals de laatste maanden vaker voorkomt. Regelmatig schrik ik midden in de nacht wakker en kan daarna de slaap niet meer vatten. Ik luister dan gespannen of Andreas nog ademt en verstijf bij de gedachte dat hij dood naast me zou kunnen liggen. Ik ontspan pas weer als ik naast me een diepe zucht hoor en zijn benen voel bewegen.

Sinds zijn mysterieuze ziektebeeld ben ik bang hem te verliezen. Andreas is bijna zeventig en het laatste jaar is hij hard achteruit gegaan. Zonder stok kan hij nauwelijks meer lopen en spreken kost hem moeite. De medici staan voor een raadsel. Na vele onderzoeken kwamen ze tot de

conclusie dat het 'tussen zijn oren' moest zitten. Andreas heeft zich ermee verzoend. Hij schijnt genoeg te nemen met zijn beperkte mogelijkheden. Overdag, als het lukt, leest hij de krant en soms bladert hij in een woontijdschrift of luistert naar klassieke muziek. Af en toe speelt hij een potje schaak met onze twintigjarige dochter die regelmatig op bezoek komt, maar vaker tuurt hij uit het raam en telt de vogels in de tuin die hij zwiingend noteert in zijn blauwe opschrijfboekje. Vaak ga ik bij hem aan tafel zitten en leg mijn warme hand op de zijne, die altijd koud aanvoelt. Het lijkt alsof hij al aan het sterven is. Ik kijk naar zijn sterk vermagerde gezicht, zijn mond die nu steeds een beetje open hangt en zijn licht trillende hand die de pen vasthoudt. Ik lees hem voor uit de krant, maar de actualiteit schijnt hem weinig meer te interesseren. De vurige discussies die wij vroeger hadden over tal van onderwerpen, blijven het laatste jaar uit.

Bij thuiskomst parkeer ik de auto in de garage. Ik tref Andreas dommelend aan in de woonkamer, het onaangeroerde schaakspel staat voor hem op de salontafel. Aan de niet teruggeplaatste stoel tegenover hem zie ik dat Carolien geweest moet zijn. Ik vraag het hem en hij knikt bevestigend.

'Ik was moe, ik wilde alleen maar slapen.'

'Vond je het wel fijn dat ze er was?'

Hij haalt zijn schouders op.

'Wel voor mij, niet voor haar, vermoed ik.'

'Kom,' zeg ik, 'zullen we in de voortuin gaan zitten, daar is het op dit moment heerlijk zonnig. De zon zal je goed doen.'

Zonder mij aan te kijken staat hij op van zijn stoel, pakt zijn wandelstok en kijkt fronsend in de richting van de voordeur alsof hij de afstand inschat die hij moet overbruggen en zet zich daarna in beweging. Ik schenk in de keuken twee glazen witte wijn in, ga naar buiten en zet ze op de houten tafel. Rond vijf uur is het hier op een zomerse namiddag heerlijk toeven; de bloemen geuren en de hoge groene haag die de tuin omringt is in dit seizoen helemaal volgroeid. De zomerlinde zorgt voor schaduwplekken. We zitten hier beschut, uit het zicht van burens en passanten. Andreas heeft zich voorzichtig op de stoel laten zakken en glimlacht naar me.

'Hoe ging het, vanmiddag?' vraagt hij

'Het was een fijne les, zoals altijd. We hebben hard gewerkt. Er was een vrouwelijk model dat we moesten portretteren. Ze komt na deze les nog drie keer poseren, mijn opzet van haar buste is aardig gelukt. Portretten van mensen blijven een uitdaging voor mij.'

'Hoe ging het met Leonard?'

'Goed, nog steeds actief en vol inspirerende anekdotes uit zijn lange kunstenaarsbestaan. Je krijgt de groeten van hem.'

Andreas kijkt om zich heen. Hij speelt met zijn zegelring die als gevolg van zijn vermagering te los om zijn vinger is komen te zitten. Hij nipt aan de wijn en zet het glas met een licht bevende hand weer terug op de tafel. Hij schraapt zijn

keel, zoals hij tegenwoordig vaker doet, legt zijn hoofd tegen de leuning van de tuinstoel, bestudeert de strak blauwe lucht op zoek naar overvliegende vogels en valt na een paar minuten in een diepe slaap.

Ik sta op en loop over het grindpad naar de bloeiende borders en verwijder een aantal uitgebloeide bloemen. Ik geniet van de zoemende honingbijen die dit jaar, na jaren van afwezigheid, weer in groten getale aanwezig zijn. Iedere bloem en struik brengt herinneringen bij me boven. De voortuin was compleet verwaarloosd op het moment dat we dit huis kochten, maar het karakteristieke dertigerjaren huis, met de gevel vol rode klimrozen was voor ons beiden liefde op het eerste gezicht geweest. Na een maand flink onderhandelen met de bejaarde eigenaresse, wikken en wegen, plannen maken voor het in- en exterieur, hadden we de koop met een glas champagne beklonken. Ik was in die dagen hoogzwanger van Carolien, en Andreas wilde met het oog op de spoedig te verwachten geboorte niet langer wachten met verhuizen. Dat had hij goed voorzien. We hadden net een paar weken onze voeten over de drempel gezet of onze dochter kondigde zich aan. Op een mooie lentemorgen werd ze na een voorspoedige bevalling thuis geboren. Andreas werd die maand vijftig, ik was net dertig geworden. We waren stapelverliefd op elkaar, bruisten van energie en mooie plannen. We keken verlangend uit naar de jaren die in het verschiet lagen.

Ik had in de woning mijn eigen thuiswerkplek met uitzicht op de tuin, waar ik, na mijn zwangerschapsverlof, de draad weer oppakte met het uitwerken van notariële teksten voor het plaatselijke notariskantoor, die ik per e-mail van hen kreeg toegestuurd. Achterin de tuin had ik in het royale houten tuinhuis mijn eigen atelier, waar ik me als passievolle amateurbeeldhouwster kon uitleven met het realiseren van vrij werk en van opdrachten die ik de laatste jaren regelmatig door particulieren en omringende gemeentes kreeg toebedeeld. Carolien was een droombaby. 's Morgens nam ik haar mee naar haar werkkamer en 's middags naar het atelier, of ik zette haar in de kinderwagen op het terras. Toen ze groter werd, plaatste ik haar in de box in mijn werkruimte en van jongs af aan kon ze zich uitstekend zelf vermaken. Het interieurbedrijf van Andreas floreerde en bij de inrichting konden we volop putten uit de zelf ontworpen meubelcollectie.

Ik loop terug naar de voortuin. Andreas slaapt nog steeds, zijn rechterarm hangt als die van een lappenpop langs de leuning van de tuinstoel. Ik pak voorzichtig zijn hand beet, leg zijn arm terug op zijn buik en zet de parasol in een dusdanige stand, dat hij rustig in de schaduw verder kan slapen. Daarna loop ik naar de woonkamer en kijk of Carolien misschien een briefje heeft achtergelaten. Er ligt een kattenbelletje op tafel

met onmiskenbaar het regelmatige handschrift van onze dochter.

'Lieve mamma, ik ben een uurtje langs geweest, maar pappa heeft nauwelijks een woord gezegd. Ik heb hem voorgelezen uit de krant, hij was te moe om te schaken en ben daarna weer naar huis gegaan. Gaat dit nog over, denk jij? Ik word er zo verdrietig van. Ik bel je vanavond even. Liefs Caro.'

Ik schud mijn hoofd. Kon ik haar maar een bevredigend of geruststellend antwoord geven.

...

Hoewel ik moe ben van de reis, wil ik nog even aan het werk in mijn atelier. Het atelier staat vol onafgemaakte beelden, voornamelijk vogels en kleine zoogdieren. Voordat ik met klei aan het werk ga, maak ik voor mijn grote werken allereerst een geraamte van ijzerdraad, hout en oude kranten, daarna boetseer ik er klei omheen. Mijn beeld krijgt nadat ik er uren aan gewerkt heb langzaam vorm. Ik werk door totdat ik voel en zie dat ik de ziel van het wezen heb neergezet. Ik geniet ervan als mijn handen langs de ontstane vormen glijden en het beeld een mysterie in zich lijkt te dragen. Ik hou van de geur van de klei, het eindeloos kneden, het werken met de spatels, het zoeken naar de juiste balans en daaruit voortvloeiend het altijd weer verrassende object dat onder mijn handen ontstaat. In al die jaren is dit proces me nooit gaan vervelen. Af en toe maak ik een beeld tot in de finesses af en breng

het naar de bronsgieter, maar het onvoltooide is in de loop der jaren mijn handelsmerk geworden. Het onvoltooide houdt altijd nog een zekere spanning in zich, en daar kijk ik graag naar. Hoeveel uren zou ik in de loop van twintig jaar in dit atelier hebben doorgebracht en hoeveel uur zou Andreas mij hebben geobserveerd?

'Ik mag graag naar je kijken, terwijl je bezig bent,' zegt hij keer op keer tegen me.

In het begin was ik verlegen geweest wanneer hij me observeerde. Ik voelde me er ongemakkelijk bij. Later wende ik eraan en kon ik ongestoord doorwerken. Zijn aanwezigheid gaf me op den duur zelfs een veilig gevoel. Daar stond ik voor hem, in mijn besmeurde overall, mijn opgestoken rode krullen en met klei bedekte handen. Puur, zoals ik me voelde. In de zomer, als de deur openstond, hoorden we de vogels zingen. Carolien stond buiten in de kinderwagen met een vitrage over de kap gedrapeerd en brabbelde haar eerste geluidjes. Af en toe keken we vertederd naar onze prachtige dochter die zo sterk en tevreden scheen. Na ons gezamenlijke uurtje vertrok Andreas naar zijn werkkamer om aan zijn eigen ideeën en ontwerpen te gaan werken. Hij ontwierp meubels die in zijn eigen fabriek werden geproduceerd. De fabriek was zijn lust en zijn leven. Zoals ik me passievol bezighield met mijn beelden, zo kon Andreas eindeloos verdiept zijn in en enthousiast zijn over zijn ontwerpen voor zijn nieuwste collectie van stoelen, tafels en kasten.

We ontvingen weinig bezoek, we hadden nauwelijks vrienden of familie. Zowel mijn ouders als die van Andreas waren al jong overleden en na zijn echtscheiding was ook hij de meeste vrienden uit het oog verloren. Mijn toenmalige vriendinnen waren niet erg gelukkig geweest met mijn keuze voor een twintig jaar oudere man, die ze daarnaast ook nog eens als gesloten en arrogant ervaren. Ze kwamen op den duur mondjesmaat langs totdat er een tijd kwam dat iedereen wegbleef.

Ik kijk vanuit het raam naar het weiland met de grazende koeien. Tot nu toe is het een warme en droge zomer, zoals die de laatste jaren steeds vaker voorkomt. In de wei zijn door uitdroging gele en kale plekken ontstaan. De bomen die jaren geleden door de boer zijn aangeplant om de koeien van schaduwplekken te voorzien, beginnen volwassen te worden en werpen al brede, langwerpige schaduwen over het weiland. De koeien en kalfjes maken er gretig gebruik van. Met glazige ogen kijken de dieren nieuwsgierig in mijn richting en met hun zwiepende staarten verwijderen ze de talloze vliegen die op hun zwartbonte vacht krioelen. Ik hou van hun lome, hulpeloze oogopslag en trage bewegingen.

Ik trek een in een natte theedoek gewikkeld beeld van de plank en zet het op de sokkel. Ik pak het uit en spuit het met de bloemenspuit nat. Ik loop eromheen om het van alle kanten te bekijken, dan ga ik aan het werk. Nee, de vogel op de sokkel is

nog niet in balans, het beeld vereist nog wat handelingen.

Na een uurtje werken zie ik Andreas over het tuinpad aan komen lopen. Bij iedere stap zet hij zijn wandelstok op het smalle tuinpad dat naar het atelier leidt. Af en toe staat hij even stil en kijkt om zich heen. Hij heeft een glimlach rond zijn lippen. Het slapen heeft hem goed gedaan.

'Ben je nog aan het werk?' vraagt hij als hij naast mij staat en mijn beeld bewondert.

Ik knik.

'Ah, dit wordt een prachtige vogel, met een elegante houding, een raaf zo te zien? In ieder geval een vogel zoals alleen jij die kunt maken. Een vogel met een ziel. Jouw ziel.'

Hij laat zich in de diepe leunstoel zakken, waarin hij vroeger zo vaak zat terwijl ik aan het werk was.

'Je bent zo mooi,' zegt hij, 'het lijkt of jij nooit ouder wordt.'

Ik ben blij met zijn woorden, het zijn er meer dan ik de laatste tijd van hem gewend ben. Ik loopt naar hem toe en geef hem een kus op zijn voorhoofd.

'Dank je wel,' zeg ik, 'voor jou wil ik altijd mooi blijven. Als je het niet erg vindt, werk ik nog even door totdat ik ga koken. Na zo'n inspirerende les kriebelt het altijd van binnen en wil ik meteen weer aan de slag.'

'Prima, dan blijf ik nog hier om je gezelschap te houden.'

De deur van het tuinhuis staat open, de huismerel zit in de boom op zijn vaste namiddagplekje en brengt uit volle borst de prachtigste melodische gezangen ten gehore.

Ik strijk met mijn vingertoppen de kop van de raaf glad en tracht zijn enorme snavel op de juiste lengte te kneden. Ik bewerk het verenkleed van zijn fraaie ruitvormige staart. Af en toe kijk ik met een schuin oog naar Andreas die zowaar gelukkig lijkt te zijn. Na een halfuurtje besproei ik de raaf met de bloemenspuit en pak hem weer zorgvuldig in. Ik laat hem op de sokkel staan, zodat ik er morgen verder aan kan werken.

Samen lopen we naar het terras dat zich aan de achterzijde van de woonkamer bevindt, de openslaande deuren staan open. In de keuken maak ik een salade klaar met verse groenten en kruiden die ik zojuist in de moestuin heb geoogst. Het is al tegen achten, de zon is achter de wolken verdwenen en ik voel dat het kouder wordt. Ik trek mijn vest aan, zet de borden en glazen op de buitentafel en ga naast Andreas zitten. Hij pakt mijn hand, brengt hem naar zijn mond en drukt er een kus op. We eten in stilte. Uit de bosschage tegenover ons komt een egel tevoorschijn, maar hij rent geschrokken terug wanneer hij ons aan tafel ziet zitten.

Een uur na de maaltijd staat Andreas op, geeft me een kus en vertrekt naar boven. Hij is moe, zoals meestal rond een uur of halftien. Ik zie hoe hij langzaam naar de deur sloft en zichzelf met zijn wandelstok in evenwicht houdt. Hij geeft me in

de opening van de deur nog een kushand en verdwijnt via de trap in de hal naar ons slaapvertrek op de eerste verdieping.

ANDREAS

Ik voel me een stokoude man. Tegenwoordig lig ik vroeg in bed, van de energie die ik vroeger had is nauwelijks meer iets over. Ik slaap veel, maar omdat ik vaak pijn heb, slaap ik licht en droom ik vaak en heftig. Regelmatig word ik 's morgens doodmoe wakker en zie op tegen de lange dag die weer in het verschiet ligt. Deze avond denk ik aan Fay en Caro, de twee vrouwen in mijn leven waar ik de laatste twintig jaar enorm veel van heb gehouden. Vanmiddag was Carolien bij me, ze is een mooie jonge vrouw geworden, maar ik kon geen woord over mijn lippen krijgen. Het lijkt alsof mijn vermogen tot spreken de laatste maanden volledig blokkeert. Zelfs iets op papier zetten lukt me dan niet, ik zit gevangen in mijn eigen lichaam en gedurende het bezoek zie ik de paniek in de ogen van mijn dochter steeds maar groeien. Ze heeft me geduldig voorgelezen uit de krant, vragen gesteld die ik met veel moeite neeschuddend of ja-knikkend heb beantwoord. Daarna is ze vertrokken. Ik voel me schuldig, omdat ik haar ongewild verdriet doe. Ik kan moeilijk uitleggen wat er op zo'n moment met me gebeurt, omdat ik er de woorden niet voor heb en mezelf ook niet begrijp.

Als ik naar ons bed kijk, roept het herinneringen op aan de tijd dat ik nog in staat was onstuimig de liefde te bedrijven, nu blijft het bij woorden, liefkozingen en kussen. Vorige maand hebben we de muren van de slaapkamer van een nieuwe

kleur voorzien. Het plafond is wit gebleven, de muur met de toegangsdeur naar de overloop is zachtgroen geschilderd met een goudachtige glans. We hebben op een houten tafel een aantal grote planten neergezet, twee palmen en een pantoffelplant. De muur er tegenover is behangen met kleine schilderijen en foto's van plaatsen die we in het verleden hebben bezocht: pittoreske dorpjes en indrukwekkende steden, herinneringen die we in de loop der jaren hebben verzameld en die hier zijn verbeeld. Voor de derde muur staat een grote boekenkast met honderden boeken. Als ik mijn ogen langs de ruggen van de boeken laat glijden, komen zowel mijn kindertijd, mijn middelbare schooltijd als mijn studententijd voorbij en vanzelfsprekend de herinneringen aan de momenten dat ik samen met Fay bepaalde boeken las. Die aangename momenten van ons samenzijn, lezend op het terras in de achtertuin of, in de wintermaanden, ons warmend voor de haard. Regelmatig lazen we elkaar gedichten voor uit de verschillende bloemlezingen die we nog steeds in ons bezit hebben. Er is een kleine plank met kinderboeken die ik aan Carolien voorlas voor het slapen gaan. Heerlijke herinneringen die ik meeneem als ik mijn hoofd op het kussen leg en verder dagdroom. De nacht geeft me een zekere rust, omdat er niets van me wordt verwacht.

Voordat ik in bed stap, ga ik vandaag eventjes op het balkon zitten om te luisteren naar de rondcirkelende gierzwaluwen die boven ons huis